

En reise til Amerika

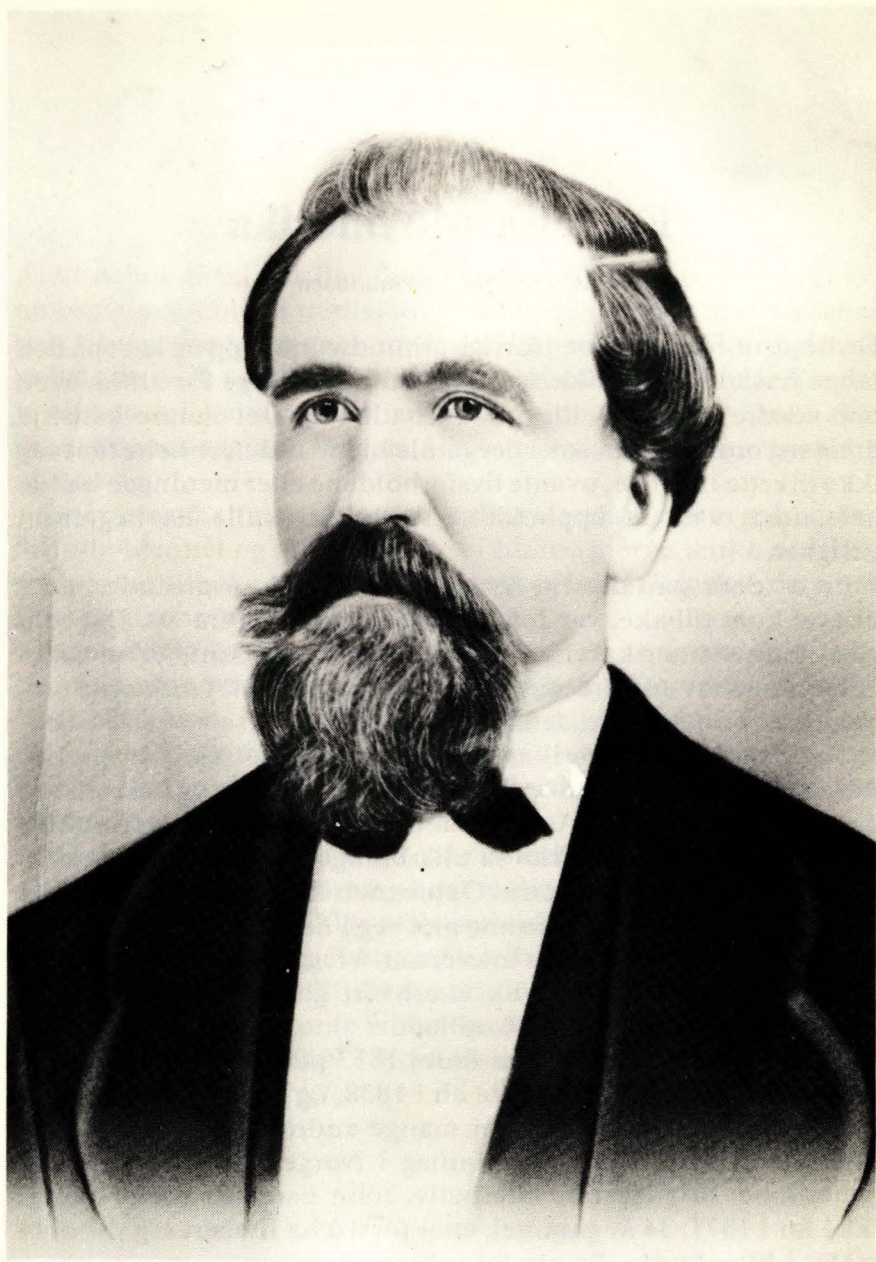
Av Jon Ola Gjermundsen

De fleste nordmenn som i forrige århundre brøt opp og la ut på den lange reisen til Amerika, tok avskjed med Norge for alltid. Men noe vendte av forskjellige årsaker tilbake. Det kunne kanskje dreie seg om et kort besøk i det gamle hjemlandet, enkelte fant seg ikke til rette i det nye, uvante livsforholdene eller meningen hadde hele tiden vært at oppholdet i Amerika skulle ha begrenset varighet.

En av dem som dro fra Norge i den hensikt å utvandre, men likevel kom tilbake, var John Estensen Moseng fra Os. Det som gjør denne amerikareisen spesiell og interessant, er at John Estensen skrev en beretning om den i dagboka si. I nøkterne ord, men med opplysende detaljer, beskriver han selve reisen nøyaktig, fra Os til Amerika og seinere tilbake. Her er presise tidsangivelser, med dato og klokkeslett, for avreise og ankomst på de mange etappene. I Amerika førte John Estensen en omskiftelig tilværelse, sikkert ikke så ulik mange andre ugifte menn på jakt etter arbeid og utkomme. Opptegnelsene gir derfor innblikk i hvordan livet for mange kunne arte seg i den første tida i det nye landet. Rent språklig er det interessant å legge merke til at enkelte amerikanske ord og uttrykk etterhvert glir inn, et resultat av påvirkning fra det nye språkmiljøet.

John Estensen Moseng var født i 1837 på nordre Moseng som yngst av fire barn. Faren døde alt i 1838, og John ble satt bort til oppfostring. For ham, som for mange andre i samme situasjon, uten utsikt til et trygt livsgrunnlag i Norge, var å utvandre til Amerika et nærliggende alternativ. John Estensen reiste likevel ikke før i 1871, 34 år gammel, etter først å ha livnært seg på ulike måter i hjembygda. La oss følge ham på reisen.

29. mars 1871 forlot John Estensen Os. Som det var vanlig for

John Estensen Moseng (1837-1932), født på nordre Moseng i Os.

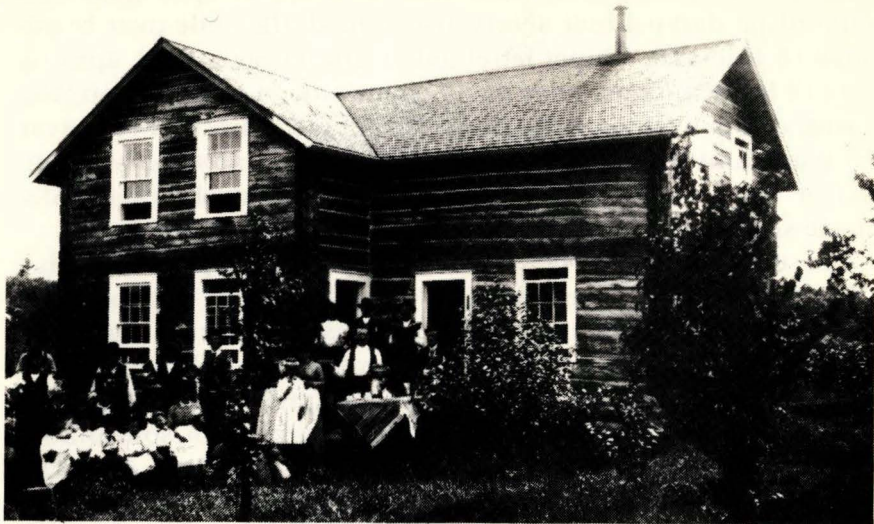
utvandrere fra Nord-Østerdalen reiste han til Trondheim og kom dit om ettermiddagen 1. april. Om kvelden 8. april gikk han ombord på dampskipet «Norway», som skulle seile over Nordsjøen til England. Skipet lettet anker om morgenen 10. april og kom til Bergen dagen etter kl. 17. Etter et kort opphold fortsatte reisen, og om kvelden kl. 21, ute på havet med kurs mot vest, «var det siste glimt som jeg kunne skue av Norges land», skriver han. Det er ikke vanskelig å forstå hvorfor dette øyeblikket måtte hugge seg fast i minnet hos en som forlot fedrelandet.

Om ettermiddagen 12. april ankret skipet opp i Shields i England, og om kvelden gikk amerikafarerne ombord i et mindre dampskip som ankom til Newcastle etter en time. Fra Newcastle gikk reisen videre med jernbane over England med ankomst i Liverpool om formiddagen 13. april. Samme dag kl. 17 gikk emigrantene ombord i dampskipet «European», som ankom til Londonderry i Irland midt på dagen etter. Her kom 400 irske emigranter ombord. Fra Trondheim hadde John Estensen hatt reisefølge med 150 utvandrere, i Liverpool ble det noen flere slik at tilsammen var det omtrent 700 emigranter på dampskipet «European» da det kl. 16.30 14. april 1871 lettet anker fra Irland og satte kursen ut på Atlanterhavet. Kl. 21 om kvelden kunne de fra skipet for siste gang se land på denne siden av havet.

Turen over Atlanteren gikk bra, bortsett fra en storm 18. april. Om morgenen 24. april - etter 10 dager i sjøen - fikk de New Foundland i sikte, men fra kl. 8 til morgenen etter måtte båten ligge for anker på grunn av is.

27. april kl. 01 ankret «European» opp ved Quebec, og kl. 13 samme dag gikk reisen videre fra Quebec med jernbane sørvestover opp gjennom Canada. Om ettermiddagen 29. april kom John Estensen og reisefellene hans til byen Sarnia, der de krysset elven med dampskip til byen Port Huron i De forende stater. Tøyet ble kontrollert i toll, og etter et par timer reiste de videre med toget til Detroit. Her skiltes veiene til dem som skulle til Chicago, og John Estensen med andre som skulle til Milwaukee. Om morgenen 30. april ankom toget til en liten by som het Ionia, der de ble stående til ettermiddagen fordi et annet tog hadde sporet av. Om kvelden gikk John Estensen av i Grand Haven på østsida av Michigansjøen.

Neste etappe var å krysse Michigansjøen. Om kvelden 1. mai

Fra nybyggermiljø i Amerika. Fotografiet er sendt til John Estensen fra halvbroren Esten, som en tid oppholdt seg i Amerika. På baksiden har Esten skrevet: «Pressendt til min Broder! John Moseng. Et Koppie af midt Læviengs Hause.»

gikk han ombord i en dampbåt, og ankom til Milwaukee om morgenen 2. mai. Derfra gikk reisene om formiddagen videre med jernbane til Madison, med ankomst til Madison etter fem timer. Her fikk John Estensen losji hos J. E. Trøan. 5. mai dro han videre til reisens mål, byen Perry i Dane County, der den eldre broren Ola bodde. Reisen fra Trondheim til Madison i Wisconsin hadde da tatt omtrent 23 døgn.

Vel framme til bestemmelsesstedet arbeidet John Estensen sommeren 1871 i Perry for en valdris ved navn Jul Knutsen, men forteller ikke hva dette arbeidet besto i. I slutten av juli fikk han klimafeber i fire og en halv dag, og var ikke i stand til å arbeide. John Estensen oppholdt seg i Perry til desember, og reiste 5. desember sammen med broren Ola og en annen mann fra Perry til Madison. Derfra dro de til Watertown, en by nordøst for Madison, og videre derfra til byen Oconto nordøst i Wisconsin, på østsida av Green Bay, dit kom de om formiddagen 7. desember. Der arbeidet de på en sagdam 2 mil vest for byen. Etter fire dager sluttet de her

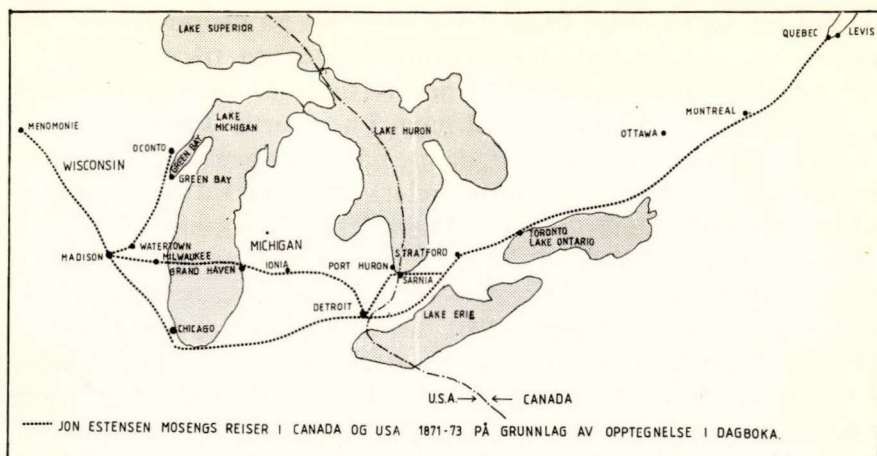
og dro inn til Oconto. Planen var nå å dra på tømmerhogst om vinteren, og de ble derfor værende i Oconto til over nyttår. Skogsarbeid ble de likevel ikke noe av, og 2. januar tok de arbeid på en sag hos et kompani ved navn Farnworth. John Estensen arbeidet på saga til 24. august, da ble han syk og reiste fra Oconto til broren Ola i Perry, som hadde reist hjem i mars. Der lå han syk til 21. september, men nevner ikke hva sykdommen var.

7. november forlot John Estensen Perry og reiste til Oconto, der han begynte i sitt gamle arbeid på saga igjen 11. november. 5. desember sluttet han på saga og dro til Pensaukee 5 mil sør for Oconto. I Pensaukee tok han arbeid i skogen, og ankom dagen etter, 6. desember, til leiren der arbeiderne var innkvartert. John Estensen drev på med skogsarbeide til 18. mars, og dro så ned til Oconto, etter alt og dømme fordi kontraktperioden var slutt.

Dagen etter tok han på nytt arbeid hos det samme kompaniet og arbeidet der til 2. april. Da ble han syk og måtte tilkalle doktor. Sykdommen varte tre uker og må ha vært nokså vondartet siden han i løpet av denne tida hadde doktor sju ganger. I dagboka gjør han nøye opp økonomisk status etter sykeleiet. Regnskapet var

Dette fotografiet viser en skogsarbeiderleir med tømmerdrift i Wisconsin. Sannsynligvis er det tatt et av de stedene John Estensen Moseng en tid arbeidet, enten i skogen ved Pensaukee eller ved Menomonie. Legg merke til de grove dimensjonene på stökkene. Midt på bildet står en okse.

ikke oppmuntrende. For sykebesøkene skulle doktoren ha 10 dollar, medisinen kostet 2 dollar 35 cent, losji og oppvaring i to og en halv uke 9 dollar og 30 cent og tre ukers uteblivelse fra arbeidet medførte tapt arbeidsfortjeneste på 18 dollar, tilsammen utlegg og tap på 39 dollar og 65 cent. Men 21. april tok han igjen fatt på arbeidet og drev på til 2. juli. Da rammet sykdommen han på nytt, denne gangen i 8 dager. Morgenen den 10. juli reiste han fra Oconto til Green Bay, derfra til Madison og videre til Perry, der han arbeidet om sommeren med innhøstingen, eller «harvesten», som han nå skriver.

Høsten 1878 tok en ny periode til. 22. september forlot John Estensen Perry, reiste til Madison og videre med jernbane nordvestover til Wisconsin til byen Menomonie. Her festet han seg i arbeid hos et kompani ved navn Knapp Stout & Co. for en såpass lang periode som til 5. juli 1874. 26. september tok arbeidet til, og til 13. november var han i Menomonie. Da dro han på nytt på skogsarbeid og holdt til i Morrisons leir til 27. april 1873. Hvordan det forholdt seg med den tidliger inngåtte arbeidskontrakten, sier han ingenting om. Fra skogen dro han tilbake til Menomonie og forble i byen og arbeidet hele sommeren til 12. oktober. Da brøt John Estensen opp fra Menomonie og satte kursen tilbake til Norge.

Hvorfor tok amerikaoppholdet slutt? Dagboka gir desverre

ingen forklaring. Grunnen ser ikke ut til å ha vært mangel på arbeid, og hentydninger til mistriivsel kommer heller ikke fram. Tilsynelatende kan det ha vært andre, mer tidsbestemte årsaker til norgesreisen.

Reisen til Norge, som begynte fra Menomonie 12. oktober, gikk «heldig og lykkelig». Som reisefølge hadde John Estensen en mann fra Modum og en fra Helgeland. Om morgenen 13. oktober ankom de Chicago og 14. oktober Detroit. Der byttet de tog og kom samme dag til Stratford i Canada. Neste stopp var Montreal 15. oktober, deretter Quebec 16. oktober. Om morgenen 17. oktober gikk de ombord i dampskipet «Scandinavien» i Pointe Lewis, og kl. 12 lettet skipet anker. Om formiddagen 26. oktober var Atlanteren krysset og skipet nådd inn til Irland. Etter et par timer ble kursen satt for Liverpool i England, der norgesfarerne gikk i land med middag 27. oktober. Jernbaneturen derfra til Hull på østkysten tok snaue 6 timer. Der måtte de vente på dampskip til Norge til om morgenen 30. oktober. Dampskipet «Argo» gikk

Garden Nyrønning i Os som John Estensen bygde opp fra 1881. Fotografiet er tatt rundt 1910. Gardbukeren selv står rett til høyre for den hvite bygningen.

først til Stavanger og kom til Bergen om kvelden 1. november. I Bergen måtte John Estensen vente på skipsleilighet til Trondheim, men kunne ved middagstid 6. november reise videre med dampskipet «Lofoten». Over det utsatte Stadshavet møtte skipet storm, og måtte gjøre vendereis til Bergen på grunn av problemer i maskinen. 12. november, etter 6 dager ombord, var han tilbake i Bergen. Med dampskipet «Orion» reiste han nok en gang nordover, om morgenen 13. oktober, og ankom til Trondheim og formiddagen den 15., etter flere anløp underveis. 19. desember om formiddagen reiste han fra Trondheim til Støren, dagen etter fra Støren mot Røros dit han var fremme den 21. Om kvelden samme dag, 21 desember 1873, var John Estensen tilbake på Moseng i Os, nå som en bereist mann med sinnet rikt av opplevelser, erfaringer og inntrykk, etter å ha vært borte i to og trekvart år.

Om John Estensen Moseng videre sjebne skal kort fortelles at han kom aldri igjen til Amerika, slik hans hensikt hadde vært. Livet selv kan komme planer og forhåpninger hos noen hver i forkjøpet. I 1875, da arbeidet med jernbanen gjennom Os begynte, tok John Estensen seg arbeid her. Han giftet seg, og ble fra 1881 nybrottsmann og gardbruker i Os. Fra 1879 var han også oppsynsmann for Tolgen Kronskog under Røros Kobberværk. Drømmen om et annet liv i Amerika ble oppgitt. Men et synlig minne har siden vitnet om den gamle drømmen. På stabburet sto den gamle, engang klargjorte amerikakista, som aldri la ut på noen reise, påmalt adressen til sitt planlagte bestemmelsessted i landet over havet: «John E. Moseng, Menemonie Dunn Co., Wisconsin North America, U.S.»

Gamle materialer.

Vi ønsker jo at eldre bebyggelse skal tas vare på, men somme tider er ikke det mulig. Ved musea har vi stadig bruk for gammelt tømmer, panel og materialer ellers, takstein, gråstein (murstein) m.m. Ikke brenne eller kast, men kontakt det lokale muséet, kulturstyret eller Musea i Nord-Østerdalen, Tynset tlf.:964/80870.